

TIZENHETEDIK SZÁZADI FRANCIA KÖLTŐK

A reneszánsz nagyszerű lírájához képest a tizenhetedik század francia költészete szegényes, szürke. A kornak vannak nagy drámaírói, de nagy költői nincsenek. Nyoma sincs már a reneszánsz magas költői öntudatának; verset írni egyre inkább szalon-játék, társadalmi szórakozás lesz. Közhely: ha valaki nagy lírát keres a tizenhetedik század francia irodalmában, olvassa Racine — drámáit. De azért Malherbe-től, aki elsőnek teremtett rendet a reneszánsz „anarchiája” után, Racine-ig, akadnak jó, szép, friss versek, s nemcsak a század első harmadának „átkozott költői” írtak ilyeneket, hanem még az olyan szalon-költők is, mint Voiture, a Rambouillet-palota orákuluma, vagy a könnyed Benserade. Néha fölhangzik egy-egy zordabb hang is, mint Patixé, s olyan megragadóan egyszerű és mély vallomás is, mint Racine vallásos versei.

Ennek a kornak a költészetéből mutatunk be az alábbiakban néhány szemelvényt.

François de Malherbe (1555–1628):

Z S O L T Á R

(Lauda anima mea Dominum)

*Ne higgy már, lelkem, a világ ígéretében;
Fénye mint az üveg és kegye mint a szélben
Nyugalmát soha nem találó áradat.
Mondj búcsút végre a sok hívság-kergetésnek;
Az Úr az, aki éltet;
Őt szeresd: az Urat.*

*Hitvány vágyunk szerint életünket hiába
Pazaroljuk egy-egy király szolgálatára,
Túrve a megvetést, s térdet hajtva neki.
Ereje semmiség; sorsunkkal egy a sorsa,
Ő is ember, s a tompa
Sír őt is elnyeli.*

*Pusztá por s hamu lesz, mihelyt lelkét kiadja,
Ma oly pompázatos, fennhégázó hatalma,
Mely kápráztatja a világ tekintetét;
S nagy sírjában, ahol még hivalog kevélyen,
A föld férgei éhen
Falják majd tetemét.*

Ott a világbírók, békebírák s a fényes
Hadistenek neve egyszerre semmivé lesz;
Nincs már hívük se, ha nincs többé jogaruk,
S velük együtt zuhan majd a közös bukásba,
Ki szolgálaként imádtá
Szerencsecsillaguk.

Jean de Lingendes (1580—1616):

D A L

Philis e szil alatt, amíg
Legeltette bárányait,
Szomorúan és elmerengve
Ezt írta egyszer csendesen
Ujjával a parti fövenyre:
„Alcidon az én mindenem”.

Nem remélhettem, hogy szava
S hűsége hosszan tartana,
Mert röpkébb anyagon, hitéhez
Hasonlatosabb szöveten
Nem is ígérhette az édes
Kis pásztorlány magát nekem.

Lám, amíg írt, egyszerre egy
Csöpp fuvalom kerekedett,
S rebbenésére semmivé lett
Azon nyomban a fövenyen
Az állhatatlan szép ígélet
És szívében a szerelem.

François de Maynard (1582—1646):

BÚCSÚ PÁRIZSTÓL

Párizs, Isten veled, végképp Isten veled!
Tömjént áldozni a szerencsének meguntam.
Bár látnám mielőbb erdős bérceimet,
Hol semmi nem zavar, s minden kedvem szerint van.

Ott szemkápráztató kincsre nem szomjazom
És nem kívánom ott gyarapítani részem:
Amit elődeim hagytak rám, a vagyon
Az Udvarhoz kevés, de épp elég vidéken.

Amióta tudom, mily romlott a világ,
S hányszor tagadja meg az érdem igazát,
Békét szívem csupán e magányban találhat.

Magamnak szentelem itt minden percemet.
Szabadnak lenni jó, s a szolgaság gyalázat
Annak, ki a maga királya is lehet.

Pierre Patrix (1583–1671):

Á L O M

*Eszembejut az éj, mikor a kór megölt,
S együtt fedett el egy szegény pórral a föld.
Én, nem tűrhetve, hogy ott van a közelemben,
Mint rangbéli halott, így szóltam neki fennen:
„Tágíts innét, bitang, másutt rohadj, ne itt !”
— Semmiféle jogod nincs már hozzám, hogy így
Nevezz ! — felelte ő pimaszul a beszédre. —
Menj te magad, bitang, a bitangok helyére !
Itt egyformák vagyunk, nem parancsolsz nekem,
Szemetemen vagyok, s te is a tieden.*

Vincent Voiture (1597–1648):

D A L

*Ezt, ha babér neki menten
Az Udvarban nem terem,
Azt a féltékenység — engem
Sírba visz a szerelem.*

*Prometeuszt a kegyetlen
Karvaly tépi szüntelen,
Élve marad mégis — engem
Sírba visz a szerelem.*

*Itt e völgyi kis ligetben
A minap keservesen
Azt zokogta Tirzisz: „Engem
Sírba visz a szerelem”.*

*Lágyult a szív a kövekben,
S Ekkó fáí csendesen
Adták szájról szájra: „Engem
Sírba visz a szerelem”.*

Tristan l’Hermite (1601–1655):

A SZÉP KOLDUSLÁNY

*Mennyi vonzó báj, mennyi szépség
Ezen az ifjú arcon itt !
Mintha csak cáfolná beszédét,
S meghazudtolná rongyait.*

*A természetén sanyarú göncök,
De árvák éke ez a lány,
Olyan, mint ritka drágagyöngyök
Egy rubin doboz bársonyán.*

*Szemei szikrázó zafírok
S haja, ahogy szétszórva csillog,
Valóságos kincs-kirakat.*

*Alamizsnát mért esd az ajka,
Mikor kész arany-zuhatag,
Ha csupán a fejét lehajtja ?*

Isaac de Benserade (1613–1691):

VERS DALLAMRA

*Sápadok, pirulok, ha közeledben állok,
S te nem is gondolod, hogy érted szenvedek.
Artatlan gyilkosok, megöltök, szép szemek,
S nem is tudjátok, mit csináltok.*

*De bár a szívemet elemésztik e lángok,
S el nem kerülhetem szomorú végemet,
Aldanám holtomat, gyilkoló szép szemek,
Ha tudnátok, hogy mit csináltok.*

Jean Racine (1639–1699):

LAUDES

*Töri már a hajnal világa
A nap útját, amely nyomában felragyog.
Minden mosolyog a fény első sugarára.
Démonok, éjjeli árnyak, távozzatok !*

*Fussatok, csalárd csapat, álmok,
Vad ellenségeink, vak éj szülőttei,
S távozzatok velük, képzeletünket álnok
Képekkel nyugúgöző dolgok emlékei.*

*Lelkünk a fény Urát dicsérje,
Míg végzése szerint lejár létünk sora,
S utolsó hajnalunk oldódjék át a délbe,
Melynek nincs reggele és nincsen alkonya.*

*A nap áttör az éj homályán,
Az égre lövi föl tündöklő sugarát,
És áthatolva a természet sűrű fátylán
A mindenségnek új szint és új lelket ad.*

*Ó Krisztus, egyetlen világ vagy !
Egyedül a te szent fényednek hódolunk.
Lelkünk eléd borul; ó hallgasd meg imánkat,
S vedd isteni igád alá akaratunk.*

*Alerényében bízva vétkes
Lelkünk gyakran el-elalszik esztelenül.
Örök fény, jöjj, siess, hajolj le a szegényhez,
Ki a komor halál zord árnyékában ül.*

Rónay György fordításai